Vem har bevisbördan för om fast pris har avtalats vid avtal mellan två näringsidkare?

Description

Enligt svensk rätt kan ett bindande avtal föreligga även om priset för varan eller leveransen inte har avtalats. Köparen skall då enligt 45 § köplagen betala ett skäligt pris för varan. Bestämmelsen gäller endast när priset inte ”följer av avtalet”. Det är dock vanligt förekommande att parterna i ett avtal har olika uppfattningar om vad som avtalats om priset. Entreprenören är ofta av uppfattningen att leveransen skall ske till pris enligt löpande räkning, medan köparen menar att fast pris avtalats. Vem av parterna har bevisbördan för vad som avtalats i fråga om priset?

Bevisningen i en rättegång handlar ytterst om att bevisa de omständigheter som är av omedelbar betydelse för utgången av målet, sk rättsfakta. Det blir i regel avgörande för målets utgång vem av parterna som åläggs den sk bevisbördan. De regler som fastställer hur bevisbördan skall fördelas är normalt av komplicerad natur. En princip är att den som påstår att ett avtal har ingåtts med visst innehåll normalt också har bevisbördan härför. En annan viktigt princip är att den av parterna som har bäst möjlighet eller störst anledning att säkra bevisning för ett visst rättsfakta har bevisbördan för detta.

I ett pleniavgörande (*) från Högsta domstolen NJA 1951 s 1 ansågs en byggentreprenör som åtagit sig att uppföra ett hus för en privatperson, ha bevisbördan för sitt påståendet om att avtal träffats med innebörden att arbetet skedde på löpande räkning och inte till fast pris. Högsta domstolen betonade att speciell hänsyn tagits till konsumentskyddet och att det på konsumentområdet kan anses lämpligt och möjligt att entreprenören säkerställer bevisning i prisfrågan. Liknande bedömning har gjorts av Högsta domstolen i målet NJA 1975 s 280 som gällde en konsumententreprenad. Här ansågs entreprenören ha bevisbördan för sina uppgifter om avtalets innehåll beträffande priset. Konsumentskyddsintresset ansågs sålunda motivera att bevisbördan placerades på samma sätt som i pleniavgörandet.

I ett senare avgörande mellan två näringsidkare – NJA 1989 s 215 ålades emellertid beställaren bevisbördan för sitt påstående om att fast pris avtalats. Avgörande för Högsta domstolens bedömning i detta fall var att köpet avsåg en prestation inom ett område där avtal om fast pris normalt inte ingås. Högsta domstolen menade att det under sådana förhållanden borde ankomma på en beställare som gör gällande avtal som fast pris att även bevisa detta. Även i ett hovrättsavgörande RH 1996:116 var domstolen av uppfattningen att bevisbördan bör placeras hos den part som kan anses ha gjort påståenden om särskilt ovanliga eller gynnade inslag i ett avtal som normalt har annan karaktär. Av domskälen framgår att en annan viktig faktor för hovrättens bedömningen var övervägandet om vilken av parten som haft störst möjlighet att säkra bevisning i avtalsfrågan. Hovrätten kom med detta resonemang till slutsatsen att det var beställaren som skulle åläggas bevisbördan för påståendet om fast pris.

De två sist nämnda målen avsåg tvister mellan näringsidkare och det var inte aktuellt att så som i 1951 års pleniavgörande beakta ett konsumentintresse. Det har varit oklart om den regel som har kommit till uttryck i 1951 års pleniavgörande även skall gälla i entreprenadförhållanden där särskilda konsumenthänsyn inte framträder. Oklarheten har tilltagit i och med införandet av 1990 års köplag. Enligt den nya köplagen åligger det köparen om pris inte har avtalats att betala ett skäligt pris. Enligt den gamla köplagen skulle köparen i samma situation istället betala det pris som säljaren begärde om priset inte var oskäligt – dvs principen om högsta skäliga pris. Genom

1990 års köplagsreform har således risken minskat för att säljaren på ett otillbörligt sätt skall gynnas jämfört med vad som gällde tidigare och det kan tyckas att det inte längre är motiverat att upprätthålla den regel som kommit till uttryck i avgörandet från 1951.

Högsta domstolen har i ett nytt pleniavgörande från den 27 mars 2001 (**) också tagit fasta på detta och frångått den huvudregel som fastställts i 1951 års avgörande om att entreprenören har bevisbördan för att fast pris inte avtalats. Den nya huvudregeln är nu istället att den part som hävdar att fast pris har avtalats, även har att bevisa sitt påstående i den delen.

* Pleniavgörande föreligger när samtliga domstolens ledamöter deltar i avgörandet.

** Högsta domstolens dom den 27 mars 2001 i mål T 5001-98.

Andreas Hagen
Telefon: +46 (0)8 796 90 70

Andreas Hagen är verksam som advokat och delägare på Advokatfirman INTER i Stockholm. Advokatfirman INTER når du på adressen Box 87, 101 21 Stockholm eller via Internet på www.inter.se

Category

1. Okategoriserade

Date Created
2008-01-15
Author
andreas-hagen